Komentar in karta: 2/42

SLA V148.01 ‘burkle (priprava za devanje posode v peč)’

Mojca Horvat

1. Gradivo

Za pomen ‘orodje za premikanje loncev v kmečki peči’, knj. *búrkle* (*û*), je tudi v narečjih leksem *burklje* najpogostejši, redkejši sta njegovi oblikoslovni različici *burkelj* in *burklja*, zemljepisno zamejeni na zahodnejša narečja, in istokorenska tvorjenka *burkljice*, zapisana v manjšem arealu. Drugi najpogostejši leksem je *vile* (v T384 z oznako starejše), ki se na sklenjenem območju pojavlja v besedni zvezi *pečne vile*. Redki leksemi so *klešče*, *furklje* in *molete*, zadnji je morda celo nerelevanten. V jugozahodnih govorih zaradi odsotnosti denotata leksema nimajo.

2. Morfološka analiza

bURkLJe < **(burkĺ)-ę* ← srvnem. *furkel* ‘vile’ (> nar. bav. nem. *Furkel* ‘grabljasto orodje’) (UR ≥ *ru* v T067; LJ ≥ ∅ v T270)

burkljice < **(burkĺ)-ic-ę*

burkelj < **(burkĺ)-ь*

burklja < **(burkĺ)-a*

furklje < **(furkĺ)-ę* ← nar. bav. nem. *Furkel*

vile < **vi-dl-ę* ‘vile’ < **vi-dl-a* ‘naprava za navijanje, motovilo’ ← **vi-ti* ‘viti, navijati’

vila < **vi-dl-a*

vilice < **vi-dl-ic-ę*

pečne vile < **peť-ьn-ę(-j-ę) vi-dl-ę* ← **peť-ь* ‘peč’ + **vi-dl-ę*

vilice za lonce < **vi-dl-ic-ę za lon-ьc-ę* ← **vi-dl-ic-ę* + **za* ‘za’ + **lon-ьc-ь* ‘glinen lonec, glinena skleda’

klešče < **klěšč-ę* ‘lesen primež’

podajalka < **po-da-ja-l-ъk-a* ← **po-da-ja-ti* ← **po-da-ti* ← **po-* ‘po’ + **da-ti* ‘dati’

molete < **(molet)-ę* ← ben. it. *moleta* ‘klešče za žerjavico’, furl. *molete* ‘klešče (pri ognjišču)’

rinje, nejasno, morda v zvezi z **(ring)-ę* < nem. *Ring* ‘obroč’ po narečni slovenski palatalizaciji

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnici sta kartirana leksema *podajalka* v T010 in *rinje* v T034.
Kot enkratna besedna zveza z *vilice* je kartiran leksem *vilice za lonce* v T408.

Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *pečne vile* v T314, *vile* v T326 in nerelevanten odgovor *tiremboršt* v T101. Zaradi pomenskega neujemanja so naslednji leksemi kartirani kot nerelevantni: *šarajzelj* v T412, *palota* v T063, *zezu* v T101, *lopar* v T020, T022, T030, T031, T085, T087 in T097, *lopata* v T085, T115 in T138, *lopata za kruh* v T148 in T155, *greblje* v T405, *grebljic-* v T031 in T414 ter *ragljice* v T387.

4. Uporabljena dodatna literatura
/

5. Primerjaj
SLA: /; OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: V624 *grebljica* (SDLA-SI II); ALI: 405; ASLEF: 5652 *grebljica*; HJA: /; ÚMNyA: /

6. Etnološka osvetlitev
Burkle so priprava za dviganje in prenos loncev pri kuhanju v krušni (kmečki) peči in za premikanje gorečih drv. Narejene so iz dolgega lesenega držaja, na katerega je na debelejšem koncu nasajeno železno viličasto oprijemalo, ki objame lonec. Razen na Primorskem so jih uporabljali po vsem slovenskem ozemlju, ponekod še do 90. let 20. stoletja (Stanežiče pri Ljubljani).

Prim.: SEL 2004

7. Skica